

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE CHRISTO CAPITE|| TOTIVS ECCLESIAE,|| QVINQVE LIBRIS|| explicata.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

IX. Sexta Classis ex operibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53845](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53845)

illud esse exemplum, seu factum Stephani, nō testimonium Scripturæ. At exemplum est hominis, qui teste Scriptura, erat plenus fide & Spiritu sancto. Actorum 6. & 7. SECUNDO respondit, illud, *Domine Iesu*, esse inuocationem Patris; vult enim, vocem, Iesu, esse genitiui casus, vt sit sensus; Tu Pater, qui es Dominus Filij tui Iesu, accipe Spiritum meum.

At nunquam legimus alibi, *Domine Iesu*, in eo sensu, ita vt, Iesu, sit genitiui casus; Legimus autem Apocalypsis vltimo in casu vocandi, *ὦ Ἰησοῦ* Inscr̄, etiam veni Domine Iesu. Præterea Actor. 7. Stephanus viderat Iesum stantem à dextris Dei, quando ait, *Domine Iesu, accipe Spiritum meum*, igitur ipsum Iesum inuocauit. Respondet Franciscus David, illa verba Stephani: *Ecce video cælos apertos*, posse facere hunc sensum. Ego tam certò credo Iesum resurrexisse, & esse nunc in cælo, ac si nunc aperto cælo ipsum Iesum viderem. At Lucas dicit: *Intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei*, igitur verè vidit, & non solum ita credidit, ac si vidisset. Respondit TERTIO, illa verba, *Domine Iesu*, dirigi ad Patrem, quia etiam Pater vocari potest Dominus Iesus, cum sit proprium Patris dominari, & saluare. At quæ est hæc temeritas nomen proprium Filij tribuere Patri? Nonne hoc est confundere Patrem cum Filio more Sabellij?

CAPVT IX.

Sexta Classis ex operibus.

VINQVE sunt opera Dei solius, Creatio, Conseruatio, Saluatio, Præcognitio occultorum, Patratio miraculorum.

PRIMUM opus Dei proprium est CREATIONIS, Iſaïæ 44. *Ego sum Dominus extendens cælos solus, stabilis terram, & nullus mecum.* Iob. 9. *Qui extendit cælos solus.* Vnde per hoc opus Deus vult distingui à non veris Diis, Psal. 95. *Dij Gentium damonia, Dominus autem cælos fecit,* Hier. 10. *Dij qui cælum & terram non fecerunt, pereant de terra, & de sub cælo.* Si ergo probemus, Christum fecisse

g 4 cælum

cœlum & terram, probatum erit, ipsum esse vnum verum Deum cum Patre. Habemus autem loca multa supra exhibitata, nimirum Ioan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Ibidem *Et mundus per ipsum factus est.* Coloss. 1. *Omnia per ipsum creata sunt.* Hebr. 1. *Et tu Domine in initio terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli.*

His addamus illud Prouerb. 8. *Quando appendebat fundamenta terra, quando certa lege & gyro & allabat abyssus, quando æthera firmabat sursum, &c. Cum eo eram cuncta componens.* Qui locus nõ potest intelligi de Sapientia essentiali, vt supra docuimus, quia illa non gignitur: hæc autem dicitur *Ante omnes colles ego parturisebar:* nec de Sapientia creata, quia illa non fuit ante mundum. Nec potest dici, librum nõ esse canonicum, vt Translyuani dicunt, quia de hoc libro nec Iudæi, nec Christiani vnquam dubitauerunt. Item Ioan. 4. *Quæcunq; Pater facit, hæc & Filius similiter facit.* Sed Pater creat quotidie animas hominum, qui nascuntur, & creauit quondam cœlum & terram: Igitur etiam Filius creat eas animas, & creauit olim vniuersum mundum.

Ad hoc argumentum diuersimodè respondent Samosateni & Ariani. SAMOSATENI noui negant Christum esse Creatorem, cum non fuerit ante Virginem Matrem: & qui respondeant ad loca allegata, supra retulimus, & refutauimus. VNUM addo contra illos. Si Christus non creauit cœlum & terram, aut non esse Deum, aut debere exterminari de mundo. Nam Hier. 10. dicitur: *Dij qui cœlum & terram non fecerunt, pereant de terra & de cœlo.* At Samosateni non negant Christum esse Deum, nec volunt eum exterminandum esse, ergo admittere debent, eum esse Creatorem.

ARIANI veteres apud Augustinum lib. 1. contra Maximinum, & in sermone Arianorum, & Valentinus GENTILIS Arianismi renouator prothesi 24. respondent, solum Patrem esse principalem auctorem cœli & terræ, Filium autem ministrum fuisse Patris in creatione. TRANSLYVANI quoque lib. 2. cap. 6. dicunt, Christum non esse Deum verum, nec quidquam egisse in mundi creatione, tamen, si deberet ei concedi aliquid, non posse plus concedi, quam vt instrumentum fuerit Patris.

Argumeta

*Ch. Creator
cœli & terræ*

Argumentum præcipuum ipsorum, quo etiam vtuntur Transyluani, est, quia in Scriptura semper dicitur, Pater per Filium fecisse, & Patri tribuitur præpositio, Ex, Filio præpositio, *PER*, I. Cor. 8. *Vnus Deus Pater, ex quo omnia. Vnus Dominus IESVS Christus, per quem omnia.* Ioan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Heb. 1. *Per quem fecit & secula.* Col. 1. *Omnia per ipsum creata sunt.* Addunt etiam Transyluani loco notato Concilium SYRMIESE, quod tanquam Orthodoxum ab Hilario recipitur, & explicatur in libro de Synodis. nam can. 3. & rursus canone postremo Concilium illud asserit, Filium Dei Patri ministrasse in creatione mundi. Item addunt testimonia Irenæi lib. 3. cap. 8. & lib. 4. cap. 13. Tertulliani lib. de Trinit. Eusebij lib. 1. hist. cap. 1. & 2. & Lutheri, quem Dei nuncium vocant, in 1. cap. Genes. vbi Christum instrumentum Dei vocat.

Demonstrandum igitur nobis est, Filium Deum non vt instrumentum, sed vt principalem causam creasse mundum. Ac PRIMVM id patet ex illo Hebræor. 1. *Et tu Domine in initio terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli.* Nam quod hoc nõ intelligatur ministerialiter, probo ex eo, quod hoc idem dicit Dauid de Deo Israël, quem aduersarij volunt esse Patrem, & quem certum est non fuisse instrumentum creationis. Præterea Paulus in isto capite confert Christum cum Angelis, & dicit hoc interesse, quod Angeli sint ministri, Christus non sit minister; sic enim ait: *Cui dixit aliquando Angelorum; Sede à dextris meis? nõne sunt omnes ministratorij spiritus in ministerium missi?*

SECUNDO, probo ex Isaia cap. 48. nam is qui dicit: *Ecce nunc Dominus misit me, & Spiritus eius,* quem esse Filium ostendimus supra in prima Classe argumentorum; iste idem dicit: *Propter me faciam, vt non blasphemem, & gloriam meam alteri non dabo.* At qui operatur propter se, certè non est instrumentum.

TERTIO, ex Apocal. 1. vbi Filius vocatur *α & ω, principium & finis,* & Dominus omnipotens. Nam si est principium & finis, vt sunt in alphabeto *α & ω,* certè est principium primum, & vltimus finis omnium rerum; proinde non est instrumentum; neutrum enim horum instrumento conuenit.

uenit. Item, si est omnipotens, potest, vt auctor principalis mundum creare, non ergo debuit alteri ministrare.

QUARTO, ratione demonstratiua per resolutionem: si Pater creat per Filium, vel Pater solum iubet, & Filius solum facit; vel vterq; facit, sed Pater vt causa prima, Filius vt secunda; vel vterq; totum, vt causa primaria, sed Pater suauoluntate, Filius à Patre iussus: non enim facile est assignare alium modum, quo potuerit Filius concurrere cum Patre ad creationem, & tamen non æquè principaliter, ac Pater: sed nulluseorum modorum cum veritate consentit, vt ex his, quæ mox dicemus, planum fiet, igitur Filius creator eorum æquè principalis, ac Pater.

ARIANI quidem aiebant: Patrem per se nihil fecisse, sed Filium omnia fecisse iussu Patris, eò quòd creaturæ non sint capaces immediatè actionis diuinæ; & quia indignum est, summam illam Virtutem ad ista minima descendere, vt CIRRILLVS refert lib. 5. thesauri, cap. 3.

At contrà. Nam Prouer. 8. legimus etiam Patrem fecisse. *Quàdo preparabat cælos aderam. Et Ioan. 5. Quæcumq; Pater facit, hæc & Filius similiter facit. Item: Pater meus operatur, & ego operor. Et de minimis, Matth. 10. Vnus passer non cadit in terram sine Patre vestro.* Præterea nusquam legimus Patrem imperasse Filio: item legimus, Filium imperando fecisse. Baruch. 3. de illo, qui in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, dicitur: *Qui emittit lumen, & vadit, vocat illud, & obedit ei cum tremore, stella autem dederunt lumen in custodiis suis, vocata sunt, & dixerunt, adsumus, & luxerunt ei in iucunditate, qui fecit illas. Et Lucæ 8. Quis patet hic, quia imperat ventis, & mari, & obediunt ei?*

Nec ratio Arianorum valet. nam vt benè eam refellunt Athanasius serm. 3. contra Arianos, & Cyrillus lib. 1. thesauri, cap. 2. & 3. *aut Filius est Deus, aut creatura.* Si Deus, non ergo potuit, ipsorum opinione, creare immediatè; si creatura, ergo non potuit creari à Patre immediatè, nisi forte velint Filium esse quid medium inter Deum & creaturam; quòd sanè esse non potest. Nam vel est productus ex nihilo, vel ex re creata, vel ex ipsa Dei substantia. Si primum aut secundum, ergo est creatura. Si tertium, ergo est Deus. non ergo datur medium. habemus igitur, tam Patrem, quàm Filium, vt ipsa

ipsa operatum esse in creatione mundi. Ac per hoc refutaui-
mus primū illum modum, quem in argumēto posueramus.

Rursum, non potest illud dici, quod vterq; fecerit, sed Pa-
ter maiorem, Filius minorem partem; nam id pugnat cum
Scriptura. Prouer. 8. *Cum eo eram cuncta componens.* Et Ioan.
1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Et Ioan. 5. *Quaecunq; Pater fa-
cit, hac similiter & Filius facit, ergo vterque facit totum.*
Rursum, non potest illud dici, quod vterque totum fecerit, sed
Pater sit agens principale, & Filius sit instrumentum. Nam
vel habet Filius vim creandi in se, quomodo Sol habet vim
illuminandi, licet sit Dei instrumentum; vel non habet, sed
est similis vmbrae Perri, aut cingulo Pauli, respectu miracu-
lorum quæ per ea fiebat. Si secundum, ergo Filius Dei nihil
habet præ aliis creaturis.

Et præterea quid est, quod ait Paulus 1. Cor. 1. *Christum
esse Dei virtutem?* Et Hebr. 1. *Qui portat omnia verbo virtu-
tis sue?* Habet ergo in se virtutem faciendi quæ facit. At vir-
tus creandi est virtus infinita; nec potest esse in instrumento,
sed solū in summo & infinito artifice. Quare omnes Patres
numerant Basilidem, & alios quosdam inter hæreticos, quia
dicebant mundum creatum per Angelos. Vide Irenæum lib.
1. cap. 22. Athanasium in serm. 3. contra Arianos. Augustinum
lib. 12. ciuitat. Dei, cap. 24 & 25. Cyrillum 2. in Iulianum,
& Damascenum lib. 2. cap. 3. Est ergo Filius principalis Cre-
ator.

DICES, habet virtutem creandi, non tamen est principalis,
quia Pater suo arbitratu agit, Filius alieno. CONTRA. nam
Ioan. 5. *Sicut Pater quos vult & uiuificat, ita & Filius quos vult
& uiuificat.* Item Spiritus sanctus liberè & sua volūate agit,
1. Cor. 12. *Diuidit omnibus prout vult:* At Spiritus sanctus non
est maior Filio, imò secundum aduersarios est minor: igitur
& Filius liberè agit, & prout vult. Denique si Filius habet
virtutem creandi, vel eandem numero quam Pater habet,
vel diuersam. Si eandem, ergo sunt vnus Creator, & vnum est
opus, vna voluntas, vna essentia vtriusque. Si diuersam, ergo
falsum est illud 1. Reg. 2. *Non est fortis sicut Deus noster.* Et
illud Exod. 15. *Quis similis tui in fortibus Domine?* Nam in-
uenitur alius æque fortis, nimirum Christus.

Ad ARGUMENTVM de præpositione, Ex, & Per, Respondeo,
præpo-

præpositionem, *Ex*, sæpius tribui Patri; *Per*, Filio; *In*, Spiritui sancto, non quia vna persona sit instrumentum alterius, sed ad denotandas eorū proprietates. Nam, vt docet *BASILIUS* libro de Spiritu sancto, cap. 4. Patri tribuitur, *Ex*, ad denotandum, quod ipse sit principium sine principio. *Ex* enim est nota causæ efficientis, *PER*, tribuitur Filio, quia *PER*, est æquum causæ mediæ, & Filius est principium de principio habet enim à Patre, vt sit principium. Vnde dicitur Filius à Patre facere: *Cum Venerit*, inquit, *Spiritus, quem mittam vobis à Patre*. Quamquam posset etiam dici, particulam *Per*, tribui Filio, quia sapientia est appropriatum Filij, & Deus per sapientiam & artem suam omnia creauit, vt *DAMASCENVS* lib. 1. cap. 9 docet. Denique, *IN*, significat continentiam, & tribuitur Spiritui sancto, qui est nexus Patris & Filij, Tamen ne hæc diuersitas præpositionum fidei obesset, prouidit Deus dupliciter.

PRIMO, indicando hæc omnia conuenire eidem Deo. Nam dicitur *ROM. II. O altitudo diuitiarum, scientia & sapientia Dei, &c. Quoniam ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt omnia*. Nam hæc omnia dicuntur de vno atq; eodem Deo patet ex eo, quod præcedit: *Scientia Dei, iudicia eius, sensus eius, &c.* Et ex eo quod sequitur: *Ipsi gloria in seculum*. Vel ergo dicuntur de solo Patre, & tunc patet, *PER*, non significare ministerium; quia tribuitur Patri, quem constat, nullum esse ministrum: Vel de solo Filio, aut solo Spiritu sancto, & tunc Filius & Spiritus sanctus non sunt ministri, quia tribuitur eis, *Ex*, quæ conuenit principali auctori, vt ipsi quoque fatentur; Vel dicuntur de omnibus simul, & tunc omnes simul sunt vnus Deus. Ita monent *Ambrosius* lib. 4. de fide, cap. 6. *Basilius* de Spiritu sancto, cap. 5. & *Augustinus* lib. 2. de Trinitate, cap. 6.

SECUNDO, prouidit miscendo has præpositiones; nam interdum, *PER*, tribuitur Patri, *1. Corinth. I. Fidelis Deus, per quem Vocati estis in societatem Filij eius. Galat. 4. Quod si Filius, & hæres per Deum*. Interdum *Ex*, & *DE*, tribuitur Filio, vt *Ioan. I. De plenitudine eius omnes accepimus. Coloss. 2. Ex quo totum corpus per iuncturas, &c.* *Ioan. 16. Ille de meo accipiet*. Monet etiam hoc *Ambrosius* & *Basilius* locis notatis.

AD canonem Concilij Syrmienſis, RESPONDEO cum Hilario ibidem, Filium dictum eſſe miniſtrum, non quod proprie ſit inferior, aut ſubiectus, ſed quia eſt à Patre. Miniſtravit enim non vt famulus domino, ſed vt filius patri, inter quos licet non ſit inæqualitas naturæ, aut dignitatis, eſt tamen in Patre auctoritas principij, quæ non eſt in Filio reſpectu Patris. eſt enim Filius à Patre, non contra. Quod aurem hoc non faciat propriam ſeruitutem, patet, quia alioqui omnes filij eſſent ſerui. Adde, quod nescio quantam auctoritatem habeat Concilium hoc Syrmienſe, videtur enim mihi magis toleratum, quàm approbatum. Certè apud GRATIANVM diſt. 16. & 20. vbi Concilia Catholica enumerantur, nulla ſit mentio Syrmienſis.

AD IRENAEVM, Tertullianum, Eusebiũ, & Lutherum idem reſpondeo, quamquam Tertulliani, & Eusebij in dogmatibus parua ſit auctoritas; Lutheri autem nulla, omnes enim maniſeſti hæretici ſunt, ſed Tertullianus & Eusebius doctiſſimi fuerunt; Lutherus plus habet loquacitatis, quàm ſolidæ doctrinæ.

ALTERVM opus Deo proprium, eſt CONSERVATIO totius mundi, quæ eſt quaſi quædam creatio, de quo Act. 17. *In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus.* At hoc idem conuenit Filio, Heb. 1. *Qui portat omnia Verbo Virtutis ſuæ.* Et Col. 1. *Omnia in ipſo conſtant.* hoc eſt (vt exponit rectè Chryſoſt.) omnium ſubſiſtètia pendet à Filio Dei, ita vt ſi ab ipſo conſeruetur, conſiſtat; ſin minus, continuò intereat; igitur verus Deus eſt Filius.

TERTIVM opus, eſt SALVATIO, Iſaia 43. *Ego ſum Dominus, & nõ eſt abſq; me Saluator.* Et cap. 45. *Deus iuſtus & ſaluans non eſt præter me.* Oſea 13. *Ego ſum Dominus Deus, & Saluator non eſt præter me.* At, quid magis cõuenit Chriſto, quàm ſaluare? Matth. 1. *Vocabis nomen eius IESVS, ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum.* Nam nomen IESV ישׁוּעַ , quod ſalutem ſignificat, ſumptum eſt. Ac ne dicas, cum ſaluare miniſtrando, audi Paulum Heb. 1. *Qui portat omnia Verbo Virtutis ſuæ, per ſemetipſum purgationem peccatorum faciens.* Eſt enim deſit apud Latinos illud, *per ſemetipſum,* eſt tamen in Græco δι' αὐτοῦ , & ibidem confert Chriſtum Paulus

Paulus

Paulus cum Angelis, & illos seruos, Christum Dominum dicit. Item Isa. 35. *Deus ipse*, id est, per se, non per legatos, *veniet, & saluabit nos*. Item Apostoli se Christi ministros, non comministros, dicebant. I. Cor. 4. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi*, & in nomine eius baptizabant, reconciliabant, miracula faciebant, &c. ut se ministros Christi demonstrarent.

QUARTVM OPUS, PRAEDICTIO est futurorū, & scrutatio cordiū, Isa. 41. *Annunciate qua futura sunt, & sciemus quia Dñs estis*. 3. Reg. 8. *Tu solus nosti omnia corda filiorum hominū*. Hierem. 17. *Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans corda, & probans renes*. At, haec omnia Christo conueniunt, Ioan. 13. *Hoc dico tibi priusquam fiat, ut cum factum fuerit credaris, quia ego sum*. Et I. Pet. 1. *Scrutantes in quod, & quale tempus significationis eius Spiritus Christi, praeannunciens ea, quae in Christo sunt personae, & posteriores glorias*. Ioan. 2. *Ipsse sciebat, quia esset in homine*. Et Apocal. 2. *Et scient omnes Ecclesia, quia ego sum scrutans corda, & probans renes*.

DICES, etiam Prophetas praedixisse futura, & praedictio cordium cogitationes, ut de Elisaeo patet. At contra, nota Paulus ad Hebr. 3. confert Christum cum Mose summo Prophetarum, & dicit Mosen famulum, Christum Dominum esse. Item Christus loquitur eodem modo, quo summus Deus, quo modo nullus Prophetarū loqui auderet. Quis enim vnquam ait: Ego sum scrutans renes & corda, nisi Deus verus & summus? Deniq; si Spiritus Christi illustrauit omnia Prophetas, I. Pet. 1. Quomodo ipse Christus non altior modo, quam Prophetas, occulta nouit?

QUINTVM OPUS, est PATRATIO miraculorum, Psalm. 74. *Qui facit mirabilia solus*. Et Psalm. 85. *Faciens mirabilia magna solus*. Et Psalm. 135. *Qui facit mirabilia magna solus*. Quod tamen intelligitur, propria auctoritate, alioquin etiam sancti Apostoli & Prophetae miracula fecerunt, sed per invocationem Dei, ut hoc loco notat Hilarius. At Christus miracula propria auctoritate faciebat, ut patet, tum quia impetabat, Marc. 4. *Dixit mari, tace, obmutesce*. Et cap. 4. *Surdus & mutus spiritus, ego praecipio tibi, exi ab eo*. Tum quia sola voluntate etiam absens curabat, ut patet de puero Centurionis,

nis, Matth. 8. & de filio Reguli, Ioan. 4. Tum denique, quia ve-
 verus Dominus totius naturæ, concessit etiam aliis potesta-
 tem faciendi miracula, Matth. 10. & ad eius inuocationem
 Apostoli miracula faciebant, vt patet ex illo Act. 3. *In nomine*
IESV Christi Nazareni surge, & ambula.

CAPVT X.

Septima Classis ex Patribus.

X PATRVM doctrina probanda est veritas Ca-
 tholica. nam etsi aduersarij parum aut nihil tri-
 buant Patribus, tamen Patres, qui ante Concili-
 um Nicænum fuerunt, suos putat, vt Ignatium,
 Iustinum, Irenæum, Tertullianum, Cyprianum. Alios etsi
 contrarios sibi esse fateantur, tamen testimonia Hilarij,
 Chrysostomi, Ambrosij, Cyrilli, Hieronymi, & Augustini ci-
 tant contra nos, vt ostendant Patres varios fuisse, & sibi ipsos
 contradixisse, coactos euidencia veritatis. ac breuiter conā-
 tur eneruare nostrum argumentum ex consensu Patrum, o-
 mnium ætatum. Nos ergo producemus testes consentientes
 omnium ætatum, & maximè ante Nicænum Concilium.

PRIMÆ ÆTATIS. quæ extenditur vsque ad annum
 centesimum Domini, habemus **Clementem, Ignatium, Dio-
 nysium, Martialem.** Primus prodeat **CLEMENS**, qui lib. 8.
 constit. cap. 16. dicit, Patrem sine medio genuisse Filium an-
 te omnia, quod est dicere; Filium non esse factum, sed natu-
 raliter & necessariò prodiisse ex Patre. Nam vt docet Basi-
 lius lib. 4. in Eunom. Nihil factum, est immediatum opus
 artificis, quia mediat operatio, & inter Deum & creaturas
 mediat voluntas creandi: nec enim posito Deo, immediatè
 ponitur creatura: at posito Deo, immediatè ponitur Ver-
 bum eius. Item cap. 17. postquam recitauerat illud, Sanctus,
 Sanctus, Sanctus, subiungit explicans: *Sanctus Deus Pater,*
Sanctus Filius, &c. Et cap. 18. in fine. dicit Deo: *Tibi omnis*
gloria, & honor, & adoratio Patri, Filio, & Spiritui sancto, &
nunc, & semper, & in secula seculorum. Similem locum
 huic profert ex isto Clemente Basilius libro de Spiritu san-
 cto, cap. 29.

Iam